Dacoromania

Buletinul „Muzeului limbei române".

Anul I **1920.**

Muzeul limbei române.

Universitatea română din Cluj şi-a fixat de la început planul de activitate cu un întreit scop.

Menirea ei principală este şi va trebui să rămână cea de şcoală superioară, care are să pregătească generaţiile viitoare de muncitori intelectuali, cultivând *învăţământul clasic*. Studenţii acestei Universităţi vor trebui să-şi agonisească din cursurile profesorilor lor, în curent cu rezultatele cele din urmă ale ştiinţei, cunoştinţele temeinice pentru cariera lor viitoare, iar în seminariile, clinicele, institutele şi laboratoriile universitare, în contact nemijlocit cu profesorii lor, cunoştinţele teoretice au să fie aprofundate prin lucrări practice, grupându-se într'un sistem de cugetare ştiinţifică. Pentru studiul limbei şi literaturei române există, la Universitatea din Cluj, afară de cursurile profesorilor de specialitate, seminarul de limba şi literatura română.

Universitatea nu are însă voie să se restrângă la activitatea aceasta şcolară, mai mult reproductivă, care dă elevilor ei rezultatele ştiinţei şi-i introduce în metoda investigaţiilor ştiinţifice, ci ea trebue să fie şi un *lăcaş al cercetărilor originale.*

BDD-A14602 © 1920-1921 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:25 UTC)

In institute speciale, create pe lângă Facultăţi, în care începe opera de savant a profesorilor, se va face munca productivă care are să ducă ştiinţa cu un pas mai departe spre progres. In aceste institute se întâlnesc, în calitate de colaboratori, dascălii cu elevii lor care au trecut ucenicia, sau care, după ce au părăsit Universitatea, se întorc ca oameni de ştiinţă la sânul almei mater.

E firesc ca obiectul studiilor întreprinse în astfel de institute să fie, înainte de toate, scrutarea ţării în care e adăpostită Universitatea, cu comorile nesecate ce le deschide ea cercetătorului, în toate ramurile ştiinţei. *Muzeul limbei române* este un astfel de institut, creat pe lângă Facultatea de litere şi filosofie a Universităţii din Cluj.

Dacă în aceste institute speciale un număr restrâns de cercetători se izolează de zgomotul lumii şi de preocupările ei imediate, spre a se dedică scrutării vecinicului adevăr, Universitatea românească — cel puţin pentru un şir de ani de aci înainte, până vom aveà şi noi, ca popoarele cu o cultură veche, o pleiadă de învăţaţi în afară de cadrele universitare — mai are şi o altă datorie de împlinit, cea de *popularizare a ştiinţei*. Spiritul democratic care stăpâneşte epoca în care trăim şi nevoia de a răspândi cât mai multă lumină în cercurile largi ale populaţiunii, uitate de înaintaşii noştri în întunerec, pretind ca şcoala studiilor superioare se ţină viu contactul cu intelectualii ţării şi să desvolte dragostea de ştiinţă în toate păturile sociale.

De la această datorie naţională şi cerinţă a vremii nu se poate sustrage nici Muzeul limbei române; cu atât mai puţin, cu cât interesul ştiinţific pentru limba maternă există de fapt la aproape fiecare om. Dacă studiile filologice nu mai interesează astăzi publicul mare în măsura în care ele pasionau pe părinţii şi moşii noştri, vina o poartă înainte de toate filologii înşişi. Aceştia, rupând în mod lăudabil cu romantismul ce stăpâneà generaţia trecută, în loc de a păstrà cald interesul pentru studiul limbei, popularizând mijloacele ştiinţifice ale şcoalei cele nouă, s'au închis în turnul lor de fildeş, pierzându-se în lucrări de amănunt pe care dilletanţii nu le mai puteau urmări.

BDD-A14602 © 1920-1921 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:25 UTC)

Astfel se explică scopul dublu şi mijloacele varii pe care Muzeul limbei române le defineşte prin următoarele articole din statutele sale :

Art. 2. — Scopul acestui Muzeu al limbei române este :

a) Strângerea şi prelucrarea ştiinţifică a materialului lexicografic al limbei române din toate timpurile şi din toate regiunile locuite de Români ;

b) Pregătirea de studii şi lucrări speciale în vederea unificării limbei literare şi a terminologiei technice şi speciale în toate ţinuturile româneşti ;

c) Deşteptarea interesului obştesc pentru studiul şi cultivarea limbei române ;

d) Pregătirea de filologi români.

Art. 3. — Spre ajungerea acestui scop, Muzeul limbei române va avea dreptul :

a) Să intre în corespondenţă directă cu toate autorităţile din ţară şi cu instituţiunile streine similare ;

b) Să primească donaţiuni, care vor fi întrebuinţate exclusiv pentru scopurile ştiinţifice ale Muzeului şi să împrumute spre studiare sau publicare orice manuscrise, documente, tipărituri, sau obiecte de muzeu ;

c) Să delege pentru studii ştiinţifice în bibliotecile, archivele, muzeele sau colecţiile din ţară şi streinătate cercetători pregătiţi, cărora le dă mijloacele materiale pentru aceste cercetări.

Art. 4. — Lucrările Muzeului limbei române pot cuprinde orice ramură a filologiei române. În deosebi se va face :

a) Extragerea pe fişe şi ordonarea întregului material lexicografic al limbei române după alfabet şi categorii ;

b) Infiinţarea unei biblioteci de specialitate cât se poate de completă.

c) Indrumarea de studii dialectale şi lexicografice prin adunarea de material la faţa locului, prin chestionare trimise în toate ţinuturile româneşti şi prin îndemnarea specialiştilor la conlucrare.

d) Publicarea de monografii, dicţionare speciale, glosare, hărţi lexicale, studii, bibliografii, scrieri de popularizare şi prin

BDD-A14602 © 1920-1921 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:25 UTC)

editarea unei publicaţii periodice, care va fi buletinul Muzeului limbei române.

*

Botanistul are în institutul său herbarii bogate, petrograful dulapurile sale cu pietre aşezate frumos după categorii, entomologul cutiile sale de gândaci, numismatul colecţiile sale de monete, pe care le poate consultà de câteori are nevoie de ele. Nenumărate planşe, ilustraţii şi fotografii completează lipsurile acestor colecţii. Numai filologului îi lipseşte acest aparat atât de necesar pentru studiile sale. Fiecare filolog în parte e nevoit să-şi dedice o parte însemnată a muncii sale adunării materialului indispensabil, umplându-şi rafturile cu fişe, în care un strein şi une ori el însuşi — nu se poate orientà. Totdeauna moartea îl surprinde pe savant cu lucrări neterminate. Fişele filologului, în care sânt îngropaţi atâţia ani din viaţa-i laborioasă, se împrăştie după moartea lui, fără să poată fi utilizate, de cele mai multe ori, de cei chemaţi să-i continue opera.

Ştiinţa s'a desvoltat atât de mult în fiecare specialitate încât principiul economiei celei mai mari de timp a devenit un postulat pentru fiecare cercetător. Bibliotecile cu cataloage raţionale, bibliografiile care să te informeze repede şi exact asupra lucrărilor înaintaşilor, şi mai ales muzeele care să-ţi cruţe vremea şi osteneala de a-ţi adună însuţi materialul de studiu, au devenit o necesitate pentru progresul ştiinţei în fiecare specialitate.

Din recunoaşterea acestei necesităţi s'a născut gândul de a întemeià şi pentru studiul limbei române un *Muzeu*.

In primul rând trebue strâns *materialul lexicografic*.

In privinţa aceasta Muzeul limbei române îşi începe vitatea în împrejurări cât se poate de prielnice. Directorul în acelaşi timp însarcinat din partea Academiei Române tarea Dicţionarului limbei române, tot materialul aces u învoirea Academiei, la îndemâna cercetătorilor din m- bei române, într'o sală anume întocmită — Sala D' i — în care trei dulapuri cuprind 520 de cutii, cu pes e ilion de fişe aşezate după alfabet. Acest material se îmbogăţeşte pe

BDD-A14602 © 1920-1921 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:25 UTC)

zi ce merge prin noi extrageri de cuvinte care se adaugă la cele de până acuma. El se va îmbogăţi mai ales de aci înainte prin colecţiile de material lexical pe care le va întreprinde Muzeul. Astfel, între Muzeu şi Dicţionar se stabileşte o legătură firească: materialul Dicţionarului stă la dispoziţia cercetătorilor Muzeului, iar aceştia, prin studiile lor speciale, fac lucrările pregătitoare pentru Dicţionarul limbei.

Aceste lucrări pregătitoare vor cuprinde toate ramurile gramaticei, dar preocuparea principală rămâne lexicografia.

Voim înainte de toate să pornim o colectare sistematică a materialului limbei vorbite în toate părţile locuite de Români, prin *studii dialectale* făcute la faţa locului şi prin *chestionare* care vor fi trimise în toate părţile. Credem că chiar în anul viitor vom puteà întocmì cel dintâiu chestionar raţional, după un program bine chibzuit. Pe baza răspunsurilor ce vom primì la aceste chestionare se vor alcătuì *hărţile lexicale* pe care Muzeul limbei române şi-a pus de gând să le editeze

Până atuncea vom prelucrà materialul bogat adunat în Răspunsurile la chestionarul lui Hasdeu şi se va întreprinde o serie de *glosare* după monumente de limbă veche, după ce mai întâiu vom stabilì tipul de glosar şi tipul *monografiei* unei comune — în cât priveşte partea lingvistică — spre a da amatorilor şi diletanţilor un model de imitat şi spre a-i îndemnà la lucru.

Cu timpul, când între studenţii Universităţii noastre vom găsì elemente pregătite, se va face opera grea de catalogare a întregului material lexical — aşezat astăzi după alfabet — după *categorii şi noţiuni.*

Până atuncea voim să alcătuim — pentru a pune în circulaţie bogăţia limbei — mici *dicţionare de terminologie tehnică,* atât de mult aşteptate mai ales în provinciile alipite, unde domneşte cea mai mare anarhie, chiar şi în manualele de şcoală, cu privire la terminologie.

Lovindu-mă de dificultăţi tehnice şi de o lipsă de înţelegere pentru utilitatea ilustraţiei, n'am izbutit s'o introduc în Dicţionarul Academiei *Fotografiile şi ilustraţiile* vor completà însă în Muzeul limbei române materialul lexical strâns pe fişe, iar o

BDD-A14602 © 1920-1921 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:25 UTC)

arhivă de fonograme va căutà să fixeze pentru posteritate pronunţarea exactă a limbei noastre vorbită în diferite regiuni. Imaginabil ar fi chiar — deşi deocamdată nu credem realizabil acest gând — ca *filmuri cinematografice* să redeà (în locul unor definiţii, totdeauna necomplete) în mod perceptibil noţiunile exprimate prin unele verbe ale limbei, având astfel pe lângă fotografia „războiului de ţesut" sau a „meliţei" şi ilustraţia pentru verbul „a ţese" sau „a meliţà".

Vom căutà în acelaşi timp să punem la dispoziţia cercetătorilor o *bibliotecă* de specialitate cât mai bogată. Începutul s'a făcut prin procurarea a peste o mie cinci şute de cărţi referitoare la studiul limbei şi literaturei noastre şi la studiile auxiliare, precum filologia romanică, slavă etc. Această bibliotecă cuprinde câteva cărţi rare şi e bogată mai ales în extrase şi articole de reviste şi ziare.

Cu timpul voim să întocmim o *bibliografie* completă privitoare la tot ce s'a scris cu privire la limba română, cu deosebire în reviste şi publicaţii periodice, în formă de *indice general*, după materii.

Astfel nădăjduim să punem la dispoziţia cercetătorilor aparatul necesar pentru studiile lor. Încăperile Muzeului, adăpostit într'un edificiu de sine stătător al Universităţii (Cluj, strada Elisaveta No. 23), stau la dispoziţie, în cursul anului, încălzite şi luminate, tuturor cercetătorilor serioşi.

*

In acelaşi timp Muzeul limbei române a început o serie de *publicaţiuni*.

In *Bibliotecà Muzeului limbei române* vor apăreà lucrări mai mari cu cuprins ştiinţific sau de popularizare. Trei lucrări, una de istorie literară şi două studii asupra dialectului istroromân şi meglenit sânt gata de tipar.

Pentru publicul mare s'a început a se publicà în gazete o serie de articole, prin care am voit înainte de toate să relevăm greşelile de limbă pe care le fac de obiceiu intelectualii români

BDD-A14602 © 1920-1921 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:25 UTC)

din provinciile eliberate, crescuţi în şcoli streine. Fără a avea pretenţia să îndreptăm limba, voim să contribuim la unificarea limbei noastre literare. Am crezut că astfel vom stabili mai uşor contactul cu toţi cei ce au dorinţă de a-şi cultivà limba şi se punem în circulaţie o parte din comoara de cuvinte şi expresii fericite pe care munca filologilor au adùnat-o în curs de ani de zile în rafturile cu fişe ale Muzeului. Prin articole de popularizare vom continuà să ţinem treaz înteresul pentru studiul limbei noastre.

Pentru specialişti şi pentru toţi cei ce se ocupă cu studiul limbei şi literaturei noastre, apare *Dacoromania*, deocamdată în formă de anuar, cu care acum ne prezentăm întâia oară publicului. In ea se vor publicà studii mai mici, mai ales de natură metodică şi principiară, material şi notiţe. Ea înlocueşte deci revista de specialitate care ne lipseşte. Mai ales părţii bibliografice, atât de săracă în anul acesta, când lucrări ştiinţifice nu au putut să apară şi legătura cu apusul e întreruptă, voim să-i dăm o importanţă deosebită, luând asupra noastră sarcina atât de nemulţumitoare de a face dări de seamă despre toate lucrările de filologie şi istorie literară care ni se vor trimite sau pe care ni le vom puteà procurà. Un indice va căutà, la sfârşitul fiecărui volum, să orienteze repede şi îndeajuns asupra materiei tratate.

*

Cu programul desfăşurat în aceste câteva cuvinte ne-am început activitatea.

In fiecare Luni seara, de la 6 până la 8, ne-am adunat la Muzeu câţiva prietini şi colaboratori, făcând comunicări, discutând chestiuni de limbă şi literatură, primind unul de la altul învăţătură şi idei nouă. Articolele ce se publică în acest Buletin şi altele, care vor apăreà aiurea sau încă nu şi-au găsit forma matură pentru tipar, au fost cetite mai întâiu în aceste şedinţe săptămanale. Cu deosebită bucurie au fost salutate articolele

BDD-A14602 © 1920-1921 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:25 UTC)

venite de la colaboratorii noştri externi, al căror număr am dori să crească cât mai mult şi să dăm de minciună pe cei ce susţin că o colaborare prietenească între filologi nu este cu putinţă.

Cluj, 25 Aprilie 1920.

Sextil Puşcariu.

BDD-A14602 © 1920-1921 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:25 UTC)